

C(2)

Unit 1 =

स्थानिक वारे

स्थानिक वाऱ्याचे प्रकार

युरोप - आल्सपर्वत	1) फॉन वारे	9) बुरान किंवा बिलिझा	उत्तर अक्षांश
दॉकी / उत्तर अमेरिका	2) चिबुक वारे	10) टॅमॉन्ट्रेजा वारे	युरोप खंड
आफ्रीका (अमध्यसागरी)	3) सिरोक्को वारे		45°
उत्तर आफ्रीका इजिप्त	4) स्वामसीम वारे		
उत्तर आफ्रीका	5) हरमॅटन वारे		
पाकीस्थाना भारत	6) लु वारे		
ग्रीन्ड (हिमाच्छादित)	7) बीरा वारे		
फ्रॉन्स (नारनलनदी)	8) मिस्ट्रल वारे	हिमाच्छादित	

जगातील वाऱ्याचे भागात किंवा त्या-त्या

भागात विशिष्ट स्थानिक परिस्थितीमुळे वाऱ्याचे विशेष गुणाने शुष्क वारे वाऱ्यात त्या वाऱ्यामध्ये स्थानिक वारे झाले म्हणतात.

ते वारे प्रामुख्याने उष्ण भागात घडतात त्यांचे प्रकार खालीलप्रमाणे

सध्याच्या काळात हल्लीचे ते वारे विशिष्ट पूर्ण असून त्यांच्या

त्यांच्या विशिष्ट स्थानिक वाऱ्यांमध्ये त्यांच्या

भागात विशिष्ट स्थानिक नावाने ओळखल्या जातात.

1) **फॉन वारे :-**

पूर्वाच्या उत्तराच्या

युरोप खंडाला आल्सपर्वतानुसार फॉन वारे काळतात

ते वारे उष्ण व कोरडे वारे आहेत. युरोपमधील पश्चिम पूर्व दिशेने

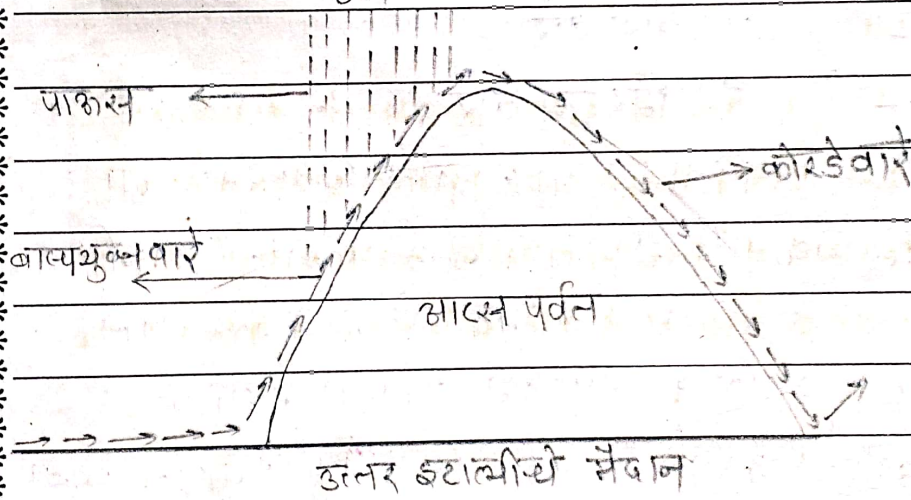
जाणाऱ्या आर्क्टिक वारे वाऱ्याची निर्मिती होत असून आपल्याच्या निगमा-

*****

*****

नेतर ते वाहुव वाळतात. इराळीच्या उत्तर भागातिय मैदानी प्रदेशात
 भारत वाळत्या प्रदेशा निर्माण होली. या भारत वाळत्या प्रदेशाकडून
 ते वारे सायस पर्वताकडे वाहु लागतात. सायस पर्वताच्या दक्षिण अगुनी
 ते वारे वर चहुन पर्वत ओढाडोवाच्या पृथल्य करतात. ते वारे पर्वता
 ला अनुसरण वर चढत असतात. त्याचे लपमान कमी-कमी होत जाते.
 त्यामुळे हवेलीम सत्याचे सांक्षिप्यन होऊन सायस पर्वताच्या दक्षिण
 उतारावर पाकल पडतो मग ते वारे कोरडे होतात. सायस पर्वत ओढा
 हुन पर्वताच्या उत्तर उतारावरून ते कोरडे वारे स्वाळी उतरतात वारे
 स्वाळी उतरतात त्याचे लपमान काळी लासालय पावतेसात रे वाळो
 त्यामुळे सायस पर्वताच्या उतारावरीम वर विनळुळ भागो

2) शिणुक वारे :-

उत्तर अमेरिकेतील रॉकी पर्वत ओढाडून पूर्वेकडे
 वाळोत्या वाळ्याना शिणुक वारे मले म्हणतात. शिणुक वारे उळा व कोरडे
 वारे आले रॉकी पर्वताच्या पश्चिम भागात निर्माण झालेल्या जाली
 वाळत्या प्रदेशाकडून रॉकी पर्वताच्या पूर्वभागात निर्माण झालेल्या कमी
 वाळत्या प्रदेशाकडे शिणुक वारे वाळतात.

*****

*****

Kumar

त्रिभुज वारे रॉकी पर्वताच्या पश्चिम दिशेने पर्वतावर वाहतांना त्याचे तपमान कमी-कमी होत गेले त्यामुळे खोलीतून कात्याचे सोडोडोवन होणान रॉकी पर्वताच्या पश्चिम उतारावर पाऊल पडतो मग ते वारे पर्वत ओलांडून पूर्व दिशेने खाली उतरतात. तेव्हा ते कोरडे तपमान एका दिवसाभूत वारे खाली उतरतांना त्याचे तपमान एका कोरडे असतात. ते वारे खाली उतरतांना त्याचे तपमान एका दिवस ते वारे खाली दिवसात 120° से. पर्यंत वाढते. त्यामुळे पर्वताच्या पूर्व उतारावरील विणले त्यामुळेच या वाऱ्यांना किमक्षी मसे म्हणतात. कर्क विणल्यामुळे विवाळ्याग गवनाची गुरो, पशु-पावनासाठी मोकळी होणान. तसेच पिकांच्या काडीसाठी देखील ते वारे उपयोगी पडू शकतात.

त्रिभुज वाऱ्याचे मुख्य क्षेत्र म्हणजे रॉक पर्वताच्या पूर्व उतारावरील मैदानी प्रदेश असून यांचा विस्तार दक्षिणेकडे कॅनडा पर्यंत आहे या वाऱ्यामुळे विवाळ्यात देखील तपमान जाण असते उत्तर अमेरिकेतील प्रेरी गवताळ प्रदेशात ते वारे अतिउष्ण व कोरडे असतात.

3) सिरोक्को वारे

उत्तर आफ्रिकेतील सहारा वाळवंटावर निर्माण झालेल्या जारत वाऱ्याच्या प्रेशाकडून भूमध्यसागराच्या किनारी भागात निर्माण झालेल्या कमी दाबाच्या प्रेशाकडे धुकव रेलीयुव वारे वाहतात अशा वाऱ्यांना सिरोक्को वारे गले म्हणतात. सिरोक्को वारे उष्ण व कोरडे वारे आहेत. उत्तर आफ्रिकेपासून ते वारे भूमध्यसागर व वळत ओलांडून (सिसल्ये) दक्षिण इटाली. ग्रीस व दक्षिण पूर्व स्पेन पर्यंत वाहतात. उत्तर आफ्रिकेतील आरबोस पर्वत ओलांडता

*****

*****

ते वायुमूल्य लेनात. दक्षिण त्याचे तपमान व शुष्क पणा वाढतो.
 भूमध्य सागर ओलांडतांना ते वायुमूल्य लेनात. दक्षिणपूर्व स्पेन व
 इराणी भूमीत ह्या या वायुमूळे उष्ण होते. उन्हाळ्यात ते वारं अधिक
 पावळीत असतात. त्यामूळे उभे पिक व वनस्पती सुकतात. लसेच त्यासाठी
 मूळ मूळ देण्यात नसत होतात.

4) स्वामसीन :-

उत्तर आफ्रिकेतील ग्रामुरयाने इजिप्त मध्ये वाळत्या
 वायुमूल्ये वारं वारं असते म्हणतात. ते वारं उष्ण व कोरडे वारं आहेत.
 भारती भाषेत स्वामसीनचा अर्थ पन्नास असतो. ते दक्षिण वारं एशिया
 ते गुनू दर्यात सुमारे 'पन्नास' दिवस वाढतात. म्हणून यांना स्वामसी
 वारं असे म्हणतात. या वायुमूळे मोठ्या प्रमाणात धुमकण व रेंगी
 वाहुन येत असल्यामूळे त्यांचा इजिप्तीत फारच त्रास होतो. या वायुमू
 ळावर वाहुन येणाऱ्या धुमकण व रेंगीचे वण सुवेस काढण्यामध्ये
 संशयन होते त्यामूळे सुवेस काढण्याच्या सतत श्रमधना करावा लागतो.

5) हरमॅटन :-

उप उष्ण कटिबंधीय उत्तर आफ्रिकेतील जाला दासच्या
 प्रदेशाकडून आख्याताकडे वाळणाऱ्या वायुमूल्ये हरमॅटन वारं असे म्हणतात.
 ते वारं भारीटानिया, माल्टा, जिब्राल्टर, शिखरपर्यंत छि वारतात.
 या वायुमूळे मोठ्या प्रमाणात धुमकण व रेंगी वाहुन जाणे हिवाळ्यापेक्षा उन्हाळ्यात
 या वायुमूळे विस्तार जाणवतो. या वायुमूळे वारं वारं धुमकण
 व रेंगीचे वण वाहुन येत असल्याने जिब्राल्टर आख्यातापर्यंत ते वारं
 आरोग्य वरक आढे. म्हणून या वायुमूळे जिब्राल्टर आख्यातापर्यंत

*****

*****

डॉक्टरी वारे भले म्हणतात.

6) 'लु' वारे :-

उत्तर भारतागिळ व पाकिस्तानागिळ भेवानी त्रेंडशांत मे ले जुन वा काळावळीस ले वारे वाळतात. दुपारनेंतर वा वा-याची निर्मिती आमेळी असले सर्वसामान्य पणे पश्चिमेकडून पूर्वकडे ले वारे वाळतात. वा वायाभास्य लु वारे असे म्हणतात. ले वारे अग्निशय उळा असल्यामुळे ज्या विभागांत ले वारे वाळतात. त्या विभागागिळ नपमान 45° ले 50° से. इतके वाढले क एवढा पुरवड ह्यामाणांत सपमान वाळ्यामुळे उत्साधान होवुन अनेक लोक भुल्ल भुल्लमुखी पडतात. ले वारे मानवी जिवाच्या दृष्टिकोनातून ख खानीकारक भाळते.

7) 'बोरा' वारे

झीम्बॉड आाठी आंटार्टिका वा विशाल रिमा-व्हान त्रेंडशाकडून वाळणाऱ्या किना-याभास्य बोरा भले म्हणतात. लक्ष्य युरोप लीय अंडीयाटिक समुदाच्या पूर्व किना-यावर ले आाठी उत्तर इराळी मध्ये वारे भाळते. अंडीयाटिक समुदावरून वाळण भलगाना ले वायुवाळा करतात त्यामुळे वा वायापालुन पाणल पडणे. ले वारे अग्निशय वेगाने वाळतात असुन त्याचा तापी वेग 160 की.मी इतका भलते. ले वारे सवाखासाठी कल्पित भलुन ख खानीकारक भलतात.

६) मिस्ट्रम वारे :

दक्षिण फ्रान्समध्ये मॉरेस नदीच्या खोरे प्रदेशात वाहणारे बंड व कोरडे वारे मिस्ट्रम या नावाने ओळखले जाणारे. हिवाळी उत्तर व मध्य युरोपमध्ये जास्त दाब्याचा प्रवेश मिमाठा होतो. तर भूमध्य सागरच्या उत्तर व पश्चिम भागात कमी दाब्याचा प्रवेश मिमाठा होतो. त्यामुळे हे वारे मध्य युरोपातून भूमध्य सागराच्या उत्तर व पश्चिम भागाकडे वाहतात. - हेम नदीच्या प्रदेशात हे वारे अनिश्चय वेगाने वाहतात. सर्व सामान्यपणे या वाऱ्याचा वेग ६० की. मी. असतो पण काही स्थानिक परिस्थितीमुळे या वाऱ्याचा वेग अनिश्चय वाढलेला असतो. जवळपास ताऱ्ही १६० की. मी. वेगाने हे वारे वाहतात. मोठा वेग अनिश्चय जास्त असल्यामुळे या विमागातीत मानवी व्यवसायावर या वाऱ्याचा हक्की सनकी हानीकारक परिणाम होतो हा परिणाम थळग्यालाही त्या विमागातीत लोकांना - हेम नदीच्या प्रदेशात सायप्रस नावाचा वृक्षाची लावण केले आहे.

७) जुरान किंवा व्हीसार्ड :

उच्च गतहतीय प्रदेशात तपमान अनिश्चय कमी असल्यामुळे संपूर्ण प्रदेश कमरिखादीन मालल्यामुळे त्याभागात हिमच्छा नाशि शुष्क वाऱ्याची निर्मिती होते. त्यानंतर जुरान व व्हीसार्ड असे म्हणतात. या वाऱ्यांना हिमवादळ असे देखील म्हणतात. कॅनडा संयुक्त संस्थानेच्या उत्तरभाग सॅबेरीया, मॉन्चुरिया, मोंगीलिया, या प्रदेशात हे वारे वाहून आल्याने सॅबेरीया, मॉन्चुरिया, मोंगीलिया, या विमागात, या वाऱ्यांना जुरान असे म्हणतात. आंस्ट्रेलिया वरून वाहणाऱ्या हिमवादळांना व्हीसार्ड असे म्हणतात.

10)

ट्रमॉन्टेना वारे

युरोप खंडातील मॅड्रीमाधीक समुदाया

पश्चिम भागात वारोनाच्या बंड व कोरड्या वाऱ्याच्या ट्रमॉन्टेन
बले म्हणतात. मॉस्टेल्बिया वरून जास्त दाबच्या प्रेशाकडे मॅड्रीमाधीक
समुदायकडे व वारे वाहतात त्यामुळे विवाच्यात वारे बंड व कोरडे
भलतात.

61